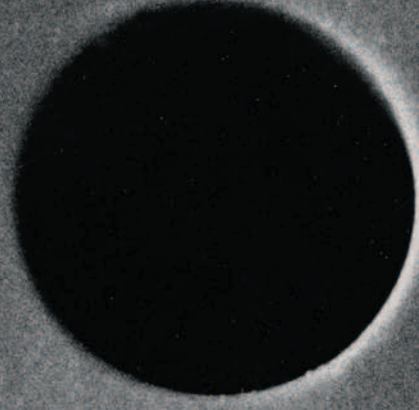

ÖZNEL BİR DIŞAVURUM

Soyut fotoğraf çok katmanlı bir ortam. Aynı görüntü, bireylerin algılamalarına ve duyarlılıklarına bağlı olarak, farklı zekâlar için “gerçek” konular, estetik duygular, kişisel anılara gönderme yapan anlamlar, evrensel semboller, hiciv ya da fantazi içeren farklı çağrışımlar yapabilir. Bu tür bir görüntünün oluşturulmasında fotoğrafçı, nesnel gerçekliğe hiç bir çağrışım yapmayan kurgusunda, renk uyumu ve dengenin yanı sıra tümüyle biçimi kullanır. Soyut fotoğraf, yalnızca fotoğrafçısının öznel bir dışavurumudur.

SOYUT FOTOĞRAF...

Fotoğraf denince ilk aklımıza gelen, fotoğrafın içindeki görüntüye neden olan nesnelere, içinde bulunduğumuz evrende, bir biçimde somut olarak var olduğudur. Fotoğrafa konu olan nesneye düşen ışık oradan yansıyor, zamanın kısa bir diliminde fotoğrafçının objektifinden geçerek filmin düzeyine düşmüş, filmi değiştirmiş, bir sürü işlemin ardından da karşısında durup, izlediğimiz iki boyutlu, yeni bir somut nesnenin içindeki görüntüye dönüşmüştür. Fotoğraf var olan gerçekliğin bir yansımasıdır; bu yüzden öğretici, bu yüzden habercisi, bu yüzden inandırıcı, bu yüzden gerçekçidir. Dünyayı, hatta evreni tanıyıp, anlamada ve geleceğe yönelik yeni adımlar atmada fotoğraf çok önemli görevleri yerine getirir. Fotoğraf çok işlevli, çok yönlü, çok amaçlı, çok ürünlü; hem çok yalın hem çok karmaşık, hem bilimsel bir araç hem sanatsal bir dil olma özelliklerini birarada barındırır. Bu sayede, her fotoğrafla kurduğumuz ilişki birbirinden diğerine farklılık gösterir. Belgesel bir fotoğrafı, bir an fotoğrafını ya da bir haber fotoğrafını çağrışımlarımızla örtüştürür, kendimizden ya da yaşadığımızdan esintileri kolayca buluruz. Bir nesnenin farklı durumlarını gördüğümüzdeyse “aaa, böyle de görülebiliyormuş!” deyip, onun aklımızdaki - zihnimizdeki imgesine kolayca ulaşabiliriz. Gördüğümüzde anlamlandıramadığımız, zihnimizde bir karşılık uyandırmayan görüntülerle de zaman

©Gökhan Bulut

zaman karşılaşırız. Bu tür fotoğraflarda, fotoğrafçı kendi iç dünyasından, zihnindeki düşlerinden, düşleriyle oluşturduğu imgelerinden yola çıkmış, hayallerinin örtüştüğü biçimlerle yaptığı kurgudan, kendini fotoğrafıyla anlatmaya çalışmıştır. İşte, kaba bir söylemle, fotoğraftaki bu anlatım biçimi soyut fotoğraf adını alır.

Aslında fotoğrafın diğer alanlarından farklı olarak soyut fotoğraf, esinlerini soyut sanattan alır. Soyut fotoğrafı özel kılan, zamanın çok kısa bir dilimi için - en azından fotoğrafın çekilme anında - somut bir gerçekliğe dönüşmesi, yani soyut düşüncenin, yalnızca fotoğrafçısının bildiği izleyicisininin de ancak öngörülerde bulunabileceği bir nesnel kurguyla üretilebilmesidir. Soyut fotoğrafı soyut resim ya da soyut heykelden ayıran en temel özelliktir bu. Çünkü hem resimde hem de heykelde, ressam

ya da heykeltıraşın kullandığı araçlarla, fotoğrafta fotoğrafçının kullandığı araçlar arasında çok temel bir fark var. Resim ve heykeltıraş soyut üretimini yaparken, bir fotoğrafçıya göre sınırsız bir özgürlük içinde. Oysa fotoğrafçı ister gerçekliğe, isterse soyut düşüncesine giden yolda yaptığı kurgusuna, her zaman fotoğraf makinesinin ardından bakar. Bu yüzden de, zihnindeki görüntüyle örtüşecek bir nesneyi yaratarak görüntülemenin peşindedir. Üstelik bu yaratım, izleyicide de bir karşılık bulmalıdır. Hemen belirtmek gerekir ki soyut fotoğraf, izleyicisine bir nesneye ulaşmayı sağlayacak öngörüyle yapılmayı hedeflemez; aksine, fotoğrafçının kurduğu bir hayalden yola çıkarak kurup, sunduğu biçimden, izleyicinin kendi hayal dünyasında bir duygu ve anlam yaratmasını bekler. Oysa izleyicisinden fotoğrafçıya gelen ilk soru genellikle “na-

Kavramlar

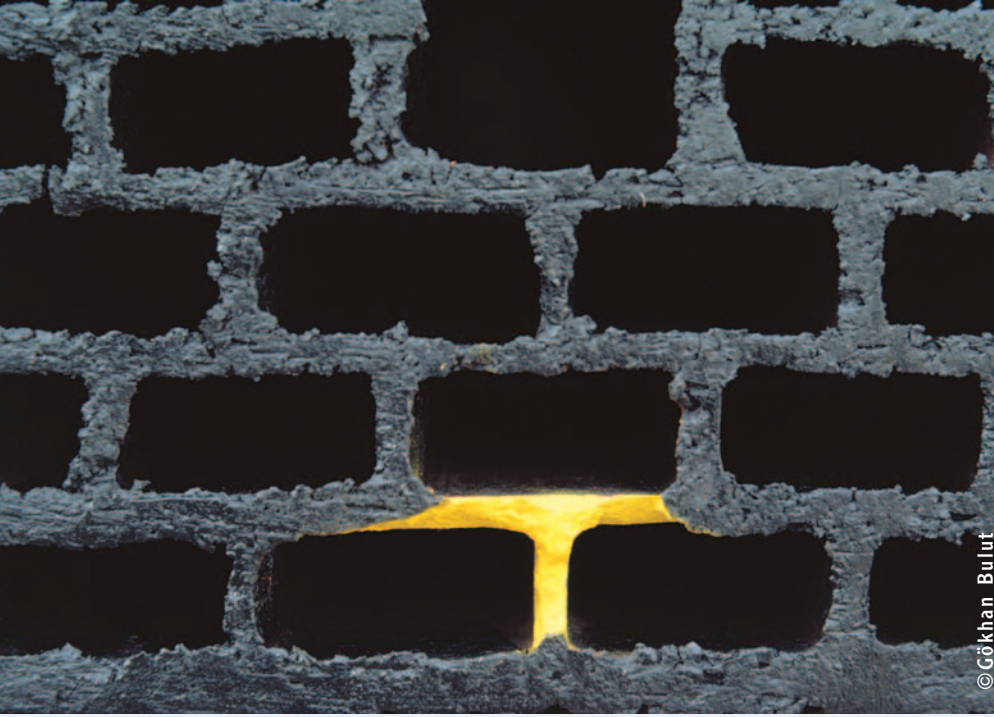
Türkçe sözlük soyutu, soyutlamayla elde edilen, varlığı duyularla algılanamayan, somut karşıtı olarak tanımlar. Diyalektik nesnel felsefede, somut, bütünü ve nesnel gerçekliğin bilgisini; soyut, parçaların eksik bilgisini anlatır. İdealist felsefede duyularla kavrananı dile getiren somuta karşıt, yalnızca düşünceyle kavrananı dile getiren bir kavramdır soyut. Soyut sanatsa, yalnızca kısa öykülerin resimlenmesi amacıyla, konusunu tümüyle gerçekliğin taklit edilmesine dayandıran, çok sayıda ayrıntılı betimsel sanat yapıtlarının üretildiği 19. yüzyılda, bu yaklaşımı sorgulayan, reddeden, karşı bir duruş olarak resimde ortaya çıkar. Klasikçiliğin “taklit ve yüceleştirme” anlayışını yadsayan Romantizm, yaratıcılığın temel öğeleri arasında düş gücü ve bilinçaltının rolünü öne çıkarır. Ressam Maurice Denis’in 1890’da söylediği “unutulmamalıdır ki resim, bir savaş atı, bir çıplak ya da bir tür anekdot olmadan önce, yalnızca renklerin belirli bir düzenlemeyle birleştirildiği düz bir yüzeydir” sözleri, soyut sanatta, hangi sanat yoluyla yapılsa yapılsın,

o sanatın tekniğinin öne çıkacağını habercisidir. 20. yüzyılın ilk 20 yılında, Fovizm, Dışavurumculuk, Kübizm ve Gelecekçilik hareketlerinin de içinde bulunduğu temel sanat akımlarının tümü, bir biçimde, soyut yaklaşımla gerçeklik arasındaki ayrılığı vurgular. Oluşan bu ortamın getirdiği yeni özgürlük ve sorumluluklara yalnızca ressamlar değil, fotoğrafçılar da sahip çıkarlar. I. Dünya Savaşı’ndan hemen önce, Wassily Kandinsky’nin de içinde olduğu bazı sanatçılar tam anlamıyla soyut sanata yönelirler. Kandinsky, 1910 - 11’de yaptığı resimlerle, salt soyut resmin yaratıcısı kabul edilir. Başta Paul Klee olmak üzere bu görüşten etkilenen çok sayıda ressamın yanı sıra, fotoğrafçılar da, “görsel deneyler” yaparak soyut fotoğraflar elde etmenin yollarını aramaya başlarlar. Gelecekçi akımın içerisinde şekillenmiş olan Vortisizm’in temsilcilerinden fotoğrafçı Alvin Langdon Coburn’un “Vortograf”ları, soyut anlamda ilk fotoğraflardır. Soyut çalışmalarına damgasını vurmuş; dadaist ve yapısal sanatçılar Laszlo Moholy-Nagy ve Man Ray, soyut görüntüler elde etmek için fotogram, sertleştirme, S/B ve renkli tonlara ayırma, solarizasyon, optik bozulma gibi yöntemleri kullanırlar.

Alvin Langdon Coburn

1940’larda ABD’de gelişen ve etkisini 50’ler boyunca sürdüren soyut dışavurumculuğa tek ve uyumlu bir anlatım dilinden çok, çeşitli tekniklerin ve anlatım biçimlerinin bir araya geldiği bir sanat akımı. Soyut dışavurumcular bireysel duygularını, özgür ve anlık anlatımlarla yansıtmayı amaçlar: Bu hedefe ulaşmak için de farklı teknikleri özgürce deneyip, boyanın fiziksel özelliklerini ya da fotoğraf tekniklerini, duyumsalılık, hareket, şiddet, gizem ya da şiirsellik gibi duyguları vurgulayabilmek amacıyla kullanırlar. Sonuç olarak, soyut dışavurumu da içinde barındıran soyut sanat, gerçekliğe ait nesne betimlemelerinin hiç bir rol oynamadığı resim, heykel, fotoğraf ya da grafik sanat ürünlerini içerir; büyük ölçüde soyut olarak nitelendirilebilecek biçim, renk, ton, çizgi, doku gibi öğelerden oluşur.

© Gökhan Bulut

sıl çektiniz?” olur. Üretime ilişkin böyle bir soruyla ne ressam ne de heykeltıraş karşılaşmaz. İşte fotoğrafçının soyut fotoğrafını üretirken karşılaştığı sıkıntı, izleyicinin çekim anındaki somut gerçekliğin peşinde olmasıdır. Daha önemli bir zorluk da fotoğrafçının nesnel gerçeklikten uzak hayallerini, nesnel bir gerçeklik aracılığıyla sunmak zorunda olduğundan kaynaklanır. Ama bu zorluklar aşıldığında, soyut fotoğrafın çok başarılı örnekleriyle karşılaşabiliyoruz.

Soyuta Ulaşma

Soyuta ulaşmak hayalleri zorlamakla başlar. Tuhaf görünse de, bu zorlama amatör fotoğrafçının kendi içinde varolan, ama açığa çıkmamış ya da gizlenmiş dünyasının kapısını aralamak anlamına gelir. İyi bir iç görüş ve yargı, iyi bir soyutu yakalamak ve bunun dışındaki anlatımlardan kurtulmak için yeterli olabilir. Bu tür bir görüş, bakma - görme eğitimiyle elde edilir. Genellikle, vücudumuzu eğitmek için spor yapar, aklımızı eğitmek için bilgiyi kullanırız; ama, ne bakışımızı ne de görüşümüzü eğitmek pek aklımıza gelmez. Oysa fotoğrafla, özellikle de soyut fotoğrafla ilgiliyse, çevremizde olan bitenden görsel olarak da haberdar olabilmek için iç görüş, sezgisel göz, algı gözü gibi sözcüklerle de adlandırabileceğimiz, “akıl gözü”müzü geliştirmeliyiz. Akıl gözüyle görebil-

mek! İşte, soyutu anlamının ve üretimde aracı kılmanın anahtarı bu. Hayallerimizi, hayallerimizin ürünü imgeleri yaratmak, onları zihnimizde biçimlendirmeye çalışmak, ya da zihnimizde nesnelere soymak, aklımızda onlara kimsenin bilmediği yeni biçimler vermek, akıl gözümüzü geliştirmenin başlıca yolları. Ancak soyut fotoğraf üretmek için ikinci bir anahtara daha gereksinim var: Bu da, fotoğraf tekniğinin kendisinden başka bir şey değil. Özetle, kişisel gelişkinlik ve teknik yetkinlik soyut fotoğrafın şifresi. Akıl gözüyle görmenin yanı sıra makineleri, objektifleri, filmleri ve tüm bunların her türlü değiştirmedeki etkilerini, çekim, film banyosu, baskı ve baskı banyosu sırasında yapılabilecek müdahaleleri, banyo baskı kartlarının özelliklerini iyi bilmek gerekir. Bütün bu iyi bilinmesi gerekenlerin çokluğu, sizi soyut fotoğraftan uzak tutmasın. Bunların hepsi, biraz zaman alsa da öğrenilme niteliği taşırlar.

Bir soyut fotoğrafçı, beklenenden daha yalın anlatımların peşinde koşar. Yalnızca kompozisyonla ilgilenir. Onun aradığı, aklındaki imgeye gönderme yapacak bir biçimdir. Bu biçimi, bir şekilde varolan gerçeklikten üretir. Ama o gerçekliğe çeşitli yollarla, öyle müdahaleler yapar ki, çoğu zaman kendisinden başkası, o biçimin kaynağı olan gerçekliği hayal bile edemez. Fotoğrafçının, aklındaki biçimi yaratır-

ken, yeni biçimler üretirken yalnızca nesnel gerçekliğe müdahale etmesi gerekmez. Fotoğraf tekniklerini kullanarak da müdahalesini yapabilir.

Aslında soyut fotoğrafçı, görüntülerini, genellikle günlük yaşamdan biriktirdiklerinden esinlenerek açığa çıkarır; küçük, çoğumuzun dikkat bile etmediği önemsiz şeylerdeki güzellikleri yakalar. Soyut çalışmaların çoğu yakınlaştırıcı fotoğraf teknikleri sayesinde, nesnenin gerçek kimliğini saklayacak biçimde ortaya çıkar. O halde, “soyut fotoğraf üretebilmenin bir yolu ölçülebilir ve ölçülebilir” diyebiliriz. Ölçek, bir “biçim değiştirici” olarak fotoğrafı etkiler. Örneğin bir uçakla üstünden geçerken Everest tepesini çekersek, basit bir tümsek gibi görebiliriz; aynı fotoğrafı uzaydan bir uydu çekmiş olsa, yalnızca bir nokta görürüz; bu fotoğrafı çekerken Everest’in eteklerindeyse, heybeti karşısında ürkebileceğimiz bir dağ görüntüsü elde edebiliriz. Ölçek fotoğrafta bir “anlam değiştirici” de olabilir. Örneğin, uzaktan çekilmiş bir kurşun kalem yalnızca bir kurşun kalemi ifade ederken, üstten yakınlaştırıcıyla çekilmiş bir kurşun kalemin ucu, algı ve duygularımıza göre bizi farklı biçimde etkileyebilir. Örneğin, bizi içine çeken kocaman bir çukura dönüşebilir. Benzer şekilde renkler de kullanılabilir: Maviye boyanmış bir yapraktan, mora boyanmış suyun akışından alınacak detayların gerçeklikle bağlantısı koparılabilir. Işık, hareket, alan derinliği, filmi oluşturan gümüş tanecikler, kısaca fotoğrafı var eden bütün malzemeler, soyut fotoğrafın üretim araçları olabilir-

Soyutlama

Soyut ve soyutlama sıklıkla aynı anlamı taşımış gibi kullanılır. Ancak aralarında temel bir farklılık bulunur. Bir nesnenin herhangi bir yanını öbürlerinden ayırarak tek başına ele alan bir ansal işlemdir soyutlama. Bir grup nesnenin ortak öznesini yalıtmayı ya da birden fazla nesnenin ortak bağlantısını açıklamayı içeren zihinsel süreç olarak da tanımlanabilir. Bir bilgi yöntemi olarak, insan zihninde yapılır. Soyutlama, gerçekte, yeniden somuta varmak için kullanılan bir yöntem, bir araç. Soyut, soyutlamayı araçlaştırır. Soyutlamanın somuta varmak amacını unuttuğu halleridir soyut. Başka bir deyişle, soyutlama yoluyla yapılan fotoğrafların nesneyle ilişkisi kesilmediğinden soyut fotoğraf olmazlar. Fotoğrafçının bu ayrımın farkında olması gerçekten çok önemli.

ler. Üretim biçimi nasıl olursa olsun soyut bir fotoğrafta yer alan unsurlar bir karışıklık yaratmadan, doku, çizgi, renk ya da tonlarla elde edilen biçimlerden oluşur.

İzleyiciye Düşenler

Soyut fotoğraf hem fotoğrafçının hem de izleyicinin akıl ve birikim bakımından, karşılıklı iletişimine dayanan bir özellik de taşır; nesnel olmayan ya da nesneyle ilişkisini kesinlikle açığa çıkarmayan yönüyle, izleyicisine de görevler yükler. Soyutun kendisi ve onun gerçekle birleştiği her kertes, nesneyi tanımlayamayan izleyici için adeta bir boy ölçüşme olabilir; izleyici-

nin soyut fotoğrafı algılayabilmesi için empatisini, tepkilerini, fantazi ve mantığını, yani bütün algılamasını yeniden düzenlemesi gerekebilir. Soyut bir görüntünün değerlendirilmesindeyse, değerlendirenin tarafsız olması ve gördüğü yüzeyin altını kazıyarak düşüncelerini dile getirmesi ayrı bir önem taşır. Değerlendiriciden beklenen, fotoğrafçının ne söylediğini, nasıl söylediğini, ne kadar iyi söylediğini ve görüntüsündeki kişisel seçimlerini dikkate alıp, değerlendirmesine katmaya çaba göstermesidir. Ancak fotoğrafçı, bir konunun savaş ya da çıplaklıkla sunulması örneğinde olduğu gibi, var olan ve kanıksanmış kavramlarla çalışmışsa, soyut fotoğraf yavan, ruhsuz, tatsız bir

hal de alabilir. Soyut bir fotoğrafik görüntüyle kastedilen kavram arasındaki varsayılan bağlantı izleyiciyi karışıklık içine iterse, sunulan görüntüyle izleyicinin gördükleriyle algıladıkları arasında da soru işaretleri oluşabilir.

Serpil Yıldız

Kaynaklar
A. Sadler, Abstract Photography, PSA Journal, September 1996
M. H. Vaness, Essence of abstraction - photography, PSA Journal, February 1997
G. Bulut, AFSAD Soyut Fotoğraf Atölyesi Ders Notları
<http://www.artistsn.com/Abstract Photography.htm>
http://www.masters-of-photography.com/C/coburn/coburn_articles1.html
<http://www.lightning-picture.com/photographyphotographinglightning/>
<http://artnetweb.com/abstraction/photog.html>
<http://www.luminous-landscape.com/essays/abstraction.shtml>
<http://www.ellencarey.com/history/As.html>
<http://www.thebrooklynrail.org/arts/sep03/ruff.html>
<http://www.nbank.net/~bpage/PhotographyClass/Photo101W4.htm>

Fotoğrafçısına Sorduk...

Gökhan Bulut soyut fotoğraf çekiyor. AFSAD - Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği'nde 3 yılı aşkın bir süredir Soyut Fotoğraf Atölyesi'nin Şefliğini yapıyor.

Neden Soyut Fotoğrafa Yönelдіңiz?

Fotoğraf gerçeklikten yola çıkıyor. Ama bu gerçeklik, fotoğrafın çok içinde olan birinin yapmak istediklerini anlatmakta bazen eksik kalıyor. Örneğin sürekli yaşadığımız, içinde bulunduğumuz bütün çevrenin, yani gerçek yaşamın peşinde olmak var. İnsan, doğa, ağaç, şehir vs. gerçekliğe ait bir şeye bağımlısın; sürekli varolandan yeni bir görüntü çıkarmaya çalışacaksın. Ama, bu tür bir çalışmanın fotoğrafçısını edilgen kılan bir yanı var. Bir başka nesneye bağımlısın; bir nesne bulup kafadaki şablonla oturtmaya çalışacaksın; bu yolla fotoğraf ortaya çıkaracaksın. Bu yöntem, yapmak istediklerim için biraz zayıf kaldı. Bu edilgenlikten kurtulmak istedim. Önceleri kendime, kendi gözümü has estetik görüntüleri elde etmek için kesitler almaya, soyutlamalar yapmaya başladım. Bir süre sonra, bu da yetmedi. Aklımda şekillenen görüntülerin varolanla örtüşmediğini, uyumadığını farkettim. Aklımda oluşturduğum ve haz duyacağım bazı görüntüleri, bazı şekilleri, kendim biçimlendirerek, doğada aramak zorunda olmadan çekmek istedim. Fotoğraf tekniğini iyi biliyorum, fotoğrafın hangi noktalardan izleyiciyi etkileyeceğini, tekniğin kullanımına bağlı olarak nasıl daha iyi sonuçlar elde edeceğimi de bildiğim için, görüntülerimi kendim oluşturmaya başladım.

Görüntü oluşturmaktan ne kastediyorsun?

Zihindeki bir görüntünün ne somut olması ne de tam bir şekli olması mümkün değil. Bu sorunu aşmak için, ressamlar resim tekniğini kullanmışlar, Ben de fotoğrafçı olduğum için bu görüntüleri ister istemez fotoğrafın teknik, estetik yanıyla açığa çıkaracak yollar bulmaya çalıştım. Filmin, objektiflerinin, alan derinliğinin, örtücü hızı ve diyaframın neler katabileceğini düşünerek, film ve kart banyo süreçlerini düşünerek, hatta farklı markalardaki ürünlerin nasıl etkileyeceğini ya da neler katabileceğini düşünerek, akıldaki görüntüyü fotoğrafla örtüştürerek, bir biçimde ona uygun bir görüntü ya-

kalamak uğraşı başladı. Bu, doğal olarak yeni bir görüntünün oluşturulmasıyla açığa çıkabilecekti. Bu görüntünün somut nesne olarak da yeni olması gerekiyordu. O somut nesnenin hiçbir özelliği yok aslında; ancak, nesne fotoğraflaştığı zaman fotoğraf açısından bir değer, bir anlam kazanacaktı. Tamamen fotoğrafa yönelik düşünülmüş bir nesne, yoksa tek başına, çıplak olarak görüldüğünde herhangi bir anlatımı yok. Bu tür görüntüleri nasıl oluşturabileceğimi düşünürken, bazı teknik uygulamaları çıktı karşıma. Başlangıçta, dokular ya da biçimler, figürler her neyse, bunların hem şekil olarak bozulması hem de renk olarak değişimiyle, soyut anlamda yeni bir görüntüyü fotoğraf tekniğine uygun hale getirme çabası başladı. Önceleri soyutu renkli olarak düşünmüştüm. Renkli çalışmalarda da bunu gerçekleştirirken en iyi aracı olarak spreyi bulmuştum. Gördüğüm görüntüleri spreyle boyayıp, kendi zihnimdeki rengimi de katarak çalışmalar yapmaya başladım. Örneğin bir tuğla dokusu: Tuğlanın tek başına bir ifadesi değil de, kafadaki ifadenin tuğla da örtüşmesiydi önemli olan. Tuğladaki bazı detayların belirlenmesi, spreyle boyanması, uygun ışığın oluşturulması, şeklinin fotoğraf tekniğiyle bozulması gibi işlemlerden sonra, yani tuğlayı tuğla olmaktan çıkarıp fotoğrafını çektiğim zaman soyut başlıyor. Benim amacım zaten tuğlayı çekmek değildi. Tuğlanın biçiminde yakaladığım unsurlar, kendi ifademe örtüştüğü için tuğla bir biçim olarak karşıma çıktı. Bir süre boyunca, tuğla, oyuncak, kar gibi malzemeleri kullandım. Bu tür renkli çalışmalarda, dışavurum çok daha kolay açığa çıkıyor. Biraz da bundan uzaklaşmak için, daha sonra S/B'a yöneldim. S/B'da renk kavramından ton kavramına geçiyorsunuz. S/B'ın renkliye göre soyut anlamda şöyle bir olumlu yanı var: S/B'da herşey soyutlaşıyor. Çünkü zaten doğada siyah ve beyaz yok. Grenleşmenin başladığı ve gri tonların hakim olduğu bir yüzey doğada hiçbir zaman göremeyeceğimiz bir şey. Zihinde oluşabilecek bir imgeyle, S/B fotoğraf tekniğin oluşturduğu soyut hava biraraya geldiğinde, soyut daha varoluşu oluyor. Şimdi yalnızca S/B olarak soyut çalışmalar yapıyorum.

Soyut fotoğrafta sınıflandırmalar var mı? Deneysel fotoğraf, kreatif fotoğraf, figüratif fotoğraf gibi adlanan fotoğraflarla soyut fotoğraf arasında nasıl bir ilişki var?

Genel soyut anlayışa baktığımız zaman sınıflandırma söz konusu olmaz. Saydığım tüm alanları, soyutun altyapısı olarak görmek gerekir. Örneğin deneysel her fotoğraf soyut fotoğraf olamayabilir. Ama bu tür fotoğrafların hepsinde önemli teknik arayışlar var. Banyoların denenmesi, karanlık oda denemeleri, çekim esnasında flaşla boyamalar, ya da filtreler vs. teknik denemelerin hepsi fotoğrafın estetiğine katkı sağlamak üzere yapılmış çalışmalardır; bugün varolan soyut çalışmaların temellerini oluşturmuş çalışmalardır bunlar.

Sayısal fotoğrafla soyut çalışmak daha mı zor olacak?

Sayısal fotoğrafı henüz çözümlemedim, ama klasik fotoğraftan farklı yanları var. Bunların arasında gren geliyor. Sayısal fotoğraf, üç ana rengi gözde birleştirerek bir renk açığa çıkartıyor. Yani her pikselde tek bir renk var, ton geçişleri yok. Oysa tek bir grenin üzerinde, S/B çalışıyorsanız bile grinin bir çok tonunu görebiliyorsunuz. Net bir şekilde karesel noktalardan, keskin hatlarla oluşan bir görüntü yok. Sayısal olanda daha bir yapaylık hissediyorum; klasik fotoğrafta gren dağılımının neden olduğu, sanki daha sıcak bir hava var; çünkü görüntünün sürekliliği var. Fotoğrafın soyutu yakalamasındaki başarı teknik düzeyde olmalı. Sayısal fotoğrafa, sayısal fotoğrafın tekniğine göre düşünüp, tasarlanırsa yine soyut çalışmalar yapılabilir. Soyut çalışırken asıl yaptığımız iş, kullandığımız tekniğin yarattığı estetiği açığa çıkarmak olduğuna göre, sayısal fotoğraf tekniğiyle de soyut çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum.

Soyut fotoğrafa ilgi duyan biri için ipuçları neler olabilir?

İpucu fotoğrafın kendisi. Fotoğrafi, özellikle de tekniğini iyi öğrenmek gerekir. Aslında düşünürsen yeni bir görüntü açığa çıkarmak iddialı birşey. Üstelik fotoğrafla açığa çıkarmak gerçekten iddialı bir şey. Bunu başarmak için bu tekniğin temel kurallarını, temel görüntü oluşumu iyi bilmek gerekir. Fotoğraf derneklerine verilen seminerlere katılmak iyi bir başlangıç olabilir. Tabii, düşüncünü de unutmamak gerekir.